ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΝΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΠΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΙ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

Τὰ βάσανα τοῦ Πατριάρχου Ἰωαννικίου. Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἐνετοὶ στὴν Κρήτη. Ὅπου ἡ Μάνη κηρύττει τὸν πόλεμο κατὰ τῆς... Τουρκίας. Μιὰ ἄγνωστη κατάληψις τῶν Καλαμῶν. Πρώτη καὶ ὄχι τελευταία προδεσία τῶν Ἐνετῶν. Μιὰ ἐκμετάλλευσις τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Γέρος Πατριάρχης ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν μέσα εἰς τὶς μάχες. Οἱ Ἐνετοὶ παραδίδουν τὴν Κρήτη εἰς τοὺς Κρητικούς. Πρωτότυπος ἄφεσις ἁμαρτιῶν. Νέα καὶ ἄγνωστος ἐπανάστασις τῆς Πελοποννήσου.

Πόσες ἄγνωστες σελίδες τῆς ἱστορίας μας δὲν ἔχει γράψει τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως μὲ τὸ τίμιο αἷμα καὶ μὲ τὴ ζωὴ καί τὴν δοᾶσι τῶν διαφόρων Πατριαρχῶν καὶ ἄλλων ἱεραρχῶν;

Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς θὰ σᾶς διηγηθοῦμε σήμερα βγαλμένη ἀπὸ παλιὰ χειρόγραφα. Πρόκειται περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰωαννικίου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος θὰ ἔπρεπε νὰ κατέχῃ μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες θέσεις στὸ Πάνθεον τῶν ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Ὁ Ἰωαννίκιος ἦταν στὴν ἀρχὴ Μητροπολίτης Ἡρακλείας καὶ ἀνῆλθε γιὰ πρώτη φορὰ στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο στὰ 1646. Ἔπειτα ὅμως ἀπὸ 11 μῆνες, παρητήθη, ἐκβιασθεὶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Στὰ 1650 κατέλαβε καὶ πάλι τὸν Πατριαρχικὸ θρόνο, ἀλλὰ καὶ πάλι οἱ Τοῦρκοι τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ.

Τέλος στὰ 1653 ἐπανῆλθε γιὰ τρίτη φορὰ στὸ θρόνο του. Ἀλλὰ δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἐφυλάκισαν «ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ». Ἔπειτα ἀπὸ χίλια δυὸ μαρτύρια καὶ βασανισμούς, τὸν ἔδιωξαν ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ τὸν ἐξόρισαν σ' ἕνα μοναστῆρι τῆς Σίφνου.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ Κρήτη, ποὺ ἀπὸ τὰ 1204 κατείχετο ἀπὸ τοὺς Βενετούς, ἦταν θέατρο αἱματηροῦ πολέμου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Τούρκων. Πολυάριθμος Τουρκικὸς στρατὸς καὶ στόλος εἶχε κατακλύσει τὸ ἡρωϊκὸ νησὶ καὶ ὁ Ἐνετὸς στόλαρχος καὶ κατόπιν περίφημος ἀρχιστράτηγος καὶ Δόγης Μοροζίνης, ἐσκέφθηκε, γιὰ νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμὸ στοὺς Τούρκους, νὰ ἐπαναστατήσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίως τοὺς Νησιῶτες καὶ τοὺς Πελοποννήσιους.

Καὶ γιὰ νὰ πετύχῃ τὸ σκοπό του αὐτό, συνεννοήθηκε στὴν ὀρχὴ μὲ τοὺς Μανιάτες. Οἱ Μανιάτες πού ἦσαν μισελεύθεροι ἀπάνω στὰ βουνά τους, ἔστειλαν ἀμέσως ἀρκετὰ παλληκάρια τους στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ βοηθήσουνε τοὺς Βενετούς, καὶ τοὺς ὑποσχέθηκαν νὰ ξεσηκώσουν καὶ ὁλόκληρη τὴν Πελοπόννησο, ἂν αὐτοὶ τοὺς βοηθοῦσαν.

Τότε ὁ Μοροζίνης, γιὰ νὰ φανατίσῃ περισσότερο τοὺς Ἕλληνες, σκέφθηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἐξόριστο Πατριάρχη τους, πού, λόγῳ τῶν πολλῶν καταδιώξεών του ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τῶν βασανιστηρίων του, ἐθεωρεῖτο «ἅγιος». Ἤρθε λοιπὸν σὲ συνεννόηση μαζί του καὶ ὁ φιλόπατρις ἱεράρχης, ἂν καὶ πολὺ γέροντας πειά, δέχτηκε νὰ προσφέρῃ τὴν συνδρομή του στὸν ἀγῶνα.

Ἔπιασε λοιπὸν καὶ ἀπηύθυνε ἐγκυκλίους σὲ ὅλην τὴν Ἑλλάδα παροτρύνοντας τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐξεγερθοῦν κατὰ τοῦ τυράννου «καὶ ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς πίστεως συμπολεμήσωσιν μετὰ τῶν ἐλευθερωτῶν Βενετῶν».

Ἡ ἐγκύκλιος αὐτὴ ἔκαμεν μεγάλη ἐντύπωση στοὺς Ἕλληνας, γιατί, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ Ἰωαννίκιος θεωροῦσε δι' αὐτὸς ἄκυρον τὴν παραίτησί του ἀπὸ τὸ Πατριαρχικὸ ἀξίωμα καὶ ὑπογραφόταν ἀπὸ κάτω: «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης».

***

Ἐπαναστατικὸς ἄνεμος τότε ἔπνευσε ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Μανιάτες ἐκήρυξαν ἐπίσημα τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Μοροζίνης γιὰ ν' ἀνάψῃ περισσότερο τὸ πολεμικὸ μένος τῶν Μανιατῶν, παρέλαβε τὸν Ἰωαννίκιο καὶ μὲ 10 γαλέρες τὸν ἐπῆγε στὸ λιμάνι Κυτρῶν τῆς Μάνης.

Οἱ Μανιᾶτες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν εἰδοποιηθεῖ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τὰ Κύθηρα, ὅτι ἔφθανε στὸν τόπο τους ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, κατέρηκαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις στὶς Κυτριές, γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθοῦνε, μὲ τοὺς Δεσποτάδες, τοὺς παπάδες, τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς Δημογέροντάς των ἐπὶ κεφαλῆς.

Μὲ μιὰ ἱερὰ συγκίνησι τρεῖς χιλιάδες Μανιάτες, ἀσπάσθηκαν τὸ χέρι τοῦ γέροντα Πατριάρχη καὶ ὡρκίζοντο σ' αὐτὸν ὅτι θὰ ἔχυναν τὸ αἷμα τους γιὰ τὸν ἱερὸ ἀγῶνα.

***

Δέκα χιλιάδες Μανιάτες τότε, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸν Πατριάρχην ξεχύθηκαν στὴν Πελοπόννησο καὶ κατέλαβαν τὰς Καλάμας.

Καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Πελοποννήσου ὁλοκλήρου θὰ ἦταν τότε πολὺ εὔκολη, ἂν τοὺς βοηθοῦσανε λίγο καὶ οἱ Ἐνετοί. Μὰ ὁ Μοροζίνης βλέποντας ὅτι ὁ πόλεμος στὴν Κρήτη γύριζε ἐναντίον του καὶ ὅτι οἱ Ἐνετοὶ δὲν μποροῦσανε νὰ τὰ βγάλουν πέρα μὲ τοὺς Τούρκους, ἔκρινε προτιμώτερο νὰ περιορίσῃ τὶς δυνάμεις του στὴν Κρήτη καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς Μανιάτες στὸν ἀγῶνα τους, συνιστῶντας τους νὰ περιορισθοῦν μονάχα στὴν ἄμυνα τῆς χώρας των καὶ ν' ἀναβάλλουν γιὰ ἄλλον χρόνο τὴν γενικὴ ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ παίρνοντας μαζί του τὸν Ἰωαννίκιο, ἔφυγε γιὰ τὴν Κρήτη, γιὰ νὰ ἐξάψῃ δι' αὐτοῦ τὸ πολεμικὸ μένος τῶν Κρητικῶν.

Ὅταν ἔφθασαν στὸ Ἡράκλειο, τοὺς ἔγινε μεγάλη ὑποδοχὴ ἀπὸ τοὺς Κρητικούς, τὴν ὁποία περιγράφει ὡς ἑξῆς ἕνας σύγχρονος τῶν γεγονότων Κρητικὸς ποιητής, ὁ Μαρίνος Τζάνες Μπουνιαλῆς.

Ἀναδημοσιεύουμε ἐδῶ ἕνα μέρος τοῦ ποιήματος αὐτοῦ γραμμένου στὴν ἁπλῆ τότε γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Στὸ Κάστρο τὸν ἐφέρανε μ' εὐλάβεια μεγάλη
γιὰ νὰ ποιμάνῃ τοὺς Ρωμηούς, τοὺς ἱερεῖς νὰ βάλλῃ
ὅλους νὰ ξαγορεύουνε, κι' ὅλους νὰ πολεμοῦσι
κι' ὅσ' εἰχασίνε κρίματα νὰ τόνε συγχωροῦσι.
Κι' ὡσὰν τὸν ἐκυττάξανε, πλεῖστοι ἐμετανοῦσαν,
καὶ τότε τσ' ἁμαρτίες των μὲ τὸ καλὸ πατῆσαν.
Κι' εἰς τὴν ἐξομολόγησιν ὁλομεᾶς νὰ μπαίνουν
ν' ἀφίνουν ὅλα τὰ κακὰ καὶ νὰ μεταλαβαίνουν.
Τὶς τῶρπιζε στὸν πόλεμον ὁ Χάντακας νὰ λάχῃ
σὲ τόση καλορροιζικιὰ καὶ Πατριάρχη νἄχῃ!
Τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ ἔλυσε καὶ ξεπλύνει
καὶ τότες ἡ τριμάρτυρος πατριαρχία ἐγίνη.
Ἀνάγκαζεν τοὺς χριστιανούς, νὰ βγαίνουν νὰ ὁρμοῦσι
τοὺς Τούρκους νὰ φονεύγουσι γιὰ νὰ συγχωρεθοῦσι...

***

Ὁ Ἰωαννίκιος δὲν περιοριζόταν μόνο σὲ θρησκευτικὲς παροτρύνσεις γιὰ νὰ φανατίζῃ τοὺς Κρητικοὺς στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων. Πορ' ὅλα τὰ γηρατεῖα του, ἔτρεχε κι' ὁ ἴδιος στὰ πεδία τῶν μαχῶν κι' ἐνίσχυε τὸ φρόνημά τους, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως.

Οἱ Κρητικοὶ ἐνθουσιασμένοι, γιὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ὀρθοδοξίας μεταξύ των, πολέμησαν μὲ ὑπέροχο ἀνδρεία καὶ πρωτοφανὴ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν ἐλευθερία τους.

Ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι ποὺ ἦσαν ἀσυγκρίτως πιὸ πολλοὶ καὶ πιὸ γενναῖοι ἀπὸ τοὺς Ἐνετούς, συνέχισαν μὲ λύσσα τὸν ἀγῶνα καὶ τέλος στὸ 1669 ὁ Μοροζίνης ἀναγκάσθηκε νὰ κάμῃ συνθήκη μαζί τους καὶ νὰ παραδώσῃ τὴν Κρήτη καὶ τοὺς Κρητικοὺς στοὺς Τούρκους.

Τὸ τί τραβῆξαν οἱ Κρητικοὶ ἀπὸ τὴν ἄτιμο αὐτὴ καὶ ἄνανδρο διαγωγὴ τῶν Ἐνετῶν εἶνε ἀπερίγραπτο.

Δὲν ἦταν ὅμως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ οἱ Ἕλληνες πλήρωναν ὀκριβὰ καὶ πικρὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τους πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, ἰδ ὁποῖοι τοὺς ξεσήκωναν ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ στὸ τέλος τοὺς ἐγκατέλειπαν.

***

Ὁ Πατριάρχης Ἰωαννίκιος, μετὰ τὴν παράδοση τῆς Κρήτης, κατέφυγε καὶ αὐτὸς σὲ ἄλλες Βενετικὲς κτήσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ δὲν ἔπαυε νὰ ἐμψυχώνῃ τοὺς ὑποδούλους μὲ μυστικὰς ἐγκυκλίους καὶ νὰ προπαρασκευάζῃ νέες ἐπαναστάσεις.

Μὰ κατόπιν χάνονται πλέον τὰ ἴχνη τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου.

Τίποτε δὲν ἐσώθη ποὺ νὰ μᾶς δίνῃ σαφεῖς πληροφορίες περὶ τοῦ θανάτου του, καθὼς καὶ ἂν ζοῦσε σὰν ἄρχισε ὁ νέος Τουρκοβενετικὸς πόλεμος.

Ὁ σπόρος ὅμως ποὺ ἔρριξε ἐφύτρωσε στὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Πελοπόννησος δὲν ἄργησε νὰ ἐπαναστατήσῃ, ὅταν ἄρχισε ὁ νέος πόλεμος μεταξὺ Ἐνετῶν καὶ Τούρκων, ὁπότε καὶ ἐξεδιώχθησαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Μωριᾶ.

Ἡ Πελοπόννησος ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν κυριαρχίαν ἔμεινε ἕως τὰ 1715 ὁπότε καὶ πάλιν τὴν ὑποδούλωσαν οἱ Τοῦρκοι.

Ὁ Ἱστορικὸς

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΤΟ ΜΠΕΡΝΤΕΔΑΚΙ

Τοῦ **Μυσσὲ**

Σ' ἐκεῖνο τὸ παράθυρο ποὺ εἶνε ἀντικρὺ
Βλέπω ν' ἀνασηκώνεται σιγὰ τὸ μπερντεδάκι
Ἴσως θὰ βγῇ καμιὰ στιγμὴ νὰ πάρῃ ἀέρακι
Ἡ νέα μου γειτόνισσα, μιὰ νόστιμη μικρή.

Σὰν κάποιος νὰ μισάνοιξε τὸ παραθύρι, νὰ
Θὰ εἶν' ἐκεῖνη ἡ πονηρή! Θέλει νὰ δῇ μαντεύω
Ἂν εἶμαι στὸ παράθυρο καὶ τὴν παραμονεύω
Καὶ ἡ φτωχή μου ἡ καρδιὰ νὰ πάλη ἀρχινᾶ.

Χαμένα... Ἄχ, τὸ δόντι της γιὰ ὅλλον τῆς πονάει
Σ' ἐκεῖνον τὸ παράθυρο, τὴν πόρτα της, ἀνοίγει...
Κάθε ἐλπίδα ψεύτικη ἀπ' τὴν καρδιά μου ἂς φύγῃ
Εἶν' ὁ ἀέρας ποὺ φυσᾶ καὶ τὸ μπερντὲ κουνάει...

Μετφρ. **Γ. Δρεσίνη**